

BBC

Ze dne 25. října 1956.

21,00 hod.

Zprávy

Nový maďarský ministerský předseda Imre Nagy oznámil, že jeho vláda požádá Sovětský svaz o odvolání všech svých vojsk z maďarského území. Gerö byl propuštěn ze své funkce prvního tajemníka Maďarské komunistické strany a na jeho místo nastoupil János Kadár, který byl nedávno rehabilitován po několika letech nemilosti. Podle docházejících zpráv v některých částech Budapešti probíhají stále ještě boje. President Eisenhower řekl, že vláda Spojených států posuzuje s politováním zásah sovětských vojsk v Maďarsku. Úřední polská tisková kancelář oznámí, že život v Polsku se již nyní vrátil do normálních kolejí. Polské všeobecné volby byly o měsíc odloženy.

Dnes došlo ke dvěma významným událostem v Maďarsku. První z nich je prohlášení, které učinil nový maďarský ministerský předseda Imre Nagy, že požádá Sovětský svaz o odvolání všech svých vojsk z Maďarského území a že projedná maďarské vztahy k Sovětskému svazu na základě rovnoprávného postavení.

Druhou událostí bylo sesazení prvního tajemníka maďarské komunistické strany Ernő Gerö, na jehož místo byl dosazen János Kadár, který byl nedávno rehabilitován po několika letech nemilosti. Ministerský předseda Nagy oznámil, že maďarská vláda dává podnět k jednání se Sovětským svazem o stažení všech sovětských vojsk z maďarského území. Příkazy o jejich stažení na základny budou událeny, jakmile bude v zemi obnoven pořádek. Avrhovaná vyjednávání se Sovětským svazem budou podle Nagy projednávána na základě rovnocenného postavení mezi komunistickými stranami a socialistickými státy a budou se opírat o státní nezávislost. Ministerský předseda řekl, že Maďarsko prošlo v několika uplynulých dnech tragickými událostmi.

"Alá skupina živlů, jež označil za protirevoluční byla podporována podle "agyno slov budapešťskými dělníky, kteří byli rozhořčeni hospodářskou situací v zemi a omyly minulosti. Nové vedení strany a vláda jsou rozhodnuti vzít si ponaučení z těchto nedávných tragických událostí. Nagy řekl, že po obnovení pořádku se sejde národní shromáždění. Nagy pak předloží všestranný program reforem, jež se budou tykat hledisek života v Maďarsku.

Nově jmenovaný první tajemník maďarské Komunistické strany János Kadár učinil rovněž krátký rozhlasový projev k lidu. Řekl, že vedení strany se pevně rozhodlo, že po obnovení pořádku bude otevřeně čeliti všem těm palživým otázkám, jejich

vyřešení není možno již odkládat. Kadár zmizel z veřejného života v roce 1951 po té, když byl několik let ministrem vnitra. Nastupuje na místo Gerö, který jak praví diplomatický redaktor britského rozhlasu náležel právě ke stejné tvrdé škole jako Rákosi, který odstoupil před několika měsíci.

Budapeštský rozhlas oznamuje, že Geröho propuštění bylo v Budapešti přijato s nadšením. Rozhlas praví, že lidé na ulicích se navzájem objímají a bouřlivě pozdravují toto rozhodnutí politbyra. Budapeštský rozhlas oznamuje, že v některých okresech města stále ještě bojují ozbrojení povstalci.

Ministerstvo vnitra učinilo další výzvu k obyvatelstvu, aby zachovávalo uzavírací policejní hodinu a setrvalo ve svých příbytcích. Diplomatický redaktor britského rozhlasu praví, že podle zpráv z Budapešti, které nyní pronikají do ostatního světa boje probíhaly ještě dnes dopoledne ve značném rozsahu zejména v okolí továren jihovýchodně od města.

Na Parlamentním náměstí se podle očitých svědků vzdaly demonstrantům tři sovětské tanky a vystýčily maďarskou vlajku. Poblíže hlavní rozhlasové stanice demonstranti se zmocnili dalšího sovětského tanku. Velké zástupy lidu se shromáždily v blízkosti parlamentu a provolávaly pryč s Gerömem a vyhodte Rusy.

Náš redaktor praví, že nepřátelský postoj maďarské armády musel být rozsáhlý, že by jinak nebylo zapotřebí, aby vláda požádala o podporu sovětskou armádu. Zprávy přicházející během dneška do Londýna praví, že na mnoha veřejných a jiných budovách v Budapešti byly vyvěseny maďarské národní prapory bez komunistického znaku. Zástupy lidu proudí spořádaně ulicemi, nesli vlajky a zpívali vlastenecké písni.

President Eisenhower řekl, že vláda Spojených států lituje zásahu sovětských vojenských sil v Maďarsku. President prohlásil, že podle ustanovení mírové smlouvy sovětská vojska měla být již dávno z Maďarska stažena. Jak se nyní jasně ukázalo, nebyla tam proto, aby chránila Maďarsko proti ozbrojenému útoku zvenčí, nýbrž aby pokračovala v okupaci Maďarska pro vlastní zájmy sovětské vlády. Eisenhower dodal, že požadavky přenesené maďarskými studenty a pracujícími lidem, jsou tou částí lidských práv, na něž všichni mají nárok podle charty Spojených národů a které jsou výslově zaručeny maďarskému lidu podle maďarské mírové smlouvy, kterou podepsal rovněž Sovětský svaz. President Eisenhower učinil toto prohlášení po poradě s ministrem Dullesem o situaci v Maďarsku.

Sovětský ministr zahraničí Šepilov promluvil v Moskvě k novinářům o událostech v Maďarsku. Řekl, že nespokojenosť nad pomalým průběhem demokratizace vedla k demonstracím, které se některé živly snažily zneužít. Maďarská vojska musela požádat o pomoc sovětská vojska.

Úřední polská tisková kancelář oznámuje, že život v Polsku se vrátil do normálních kolejí po výzvě Gomulky ku skončení dalších schůzí a demonstrací. Všichni dělníci a studenti jsou prý již zpět k své práci. Tisková kancelář rovněž praví, že sovětská vojska se již budto stáhla a nebo se vracejí na svoje základny. Varšavský rozhlas oznámil, že od včerejšího večera nedošlo v městě k dalším demonstracím. Polský parlament schválil resoluci odkládající uspořádání polských všeobecných voleb na 20. ledna. UV polské Komunistické strany vydal resoluci nastínující jejich novou politiku. V resoluci se praví, že při volbách budou muset mít voliči právo volby mezi kandidáty a že nový parlament musí dohlížet na činnost vlády ve všech ohledech.

Resoluce rovněž praví, že musí dojít je snížení investičních položek pro těžký průmysl a bude nutno zvýšit výrobu spotřebního zboží. UV odzuje rovněž antisemitismus přílivem úředníků a praví, že při jejich jmenování nutno brát v úvahu rovněž odbornou kvalifikaci a svažky s masami pracujícího lidu právě tak, jako politické názory. Resolucí končí prohlášením, že strana bude bojovat proti všem pokusům odtrhnout zemi od ostatních států socialistického tébora při čemž každá země musí mít volnost vybrati si vlastní cestu k socialismu.

Dnešní večerní pořad začínáme chronologickým vyličením posledních 48 hodin v Budapešti. Napsal je náš maďarský spolupracovník Georg Urban.

Jak se to všechno přihodilo. Budapešťský rozhlas hlásil ve svém úterním vysílání v 18,30 pro Maďary v zahraničí, že se v hlavním městě koná obrovská demonstrace mládeže. Budapešťský rozhlas řekl: Nastal obdivuhodný kvas, který se projevil ve studentských požadavcích o přeměnu vlády pod vedením Nagé, naprostou rovnost se Sovětským Ruskem, svobodné využití maďarské uranové rudy a podobně. Požadavek, by byla odvolána sovětská vojska, jeden ze základních požadavků studentů nebyl však uveden. Tak vči začaly.

Pak přišel v 19,00 hodin k mikrofonu první tajemník strany Gerő a pronesl řeč způsobem jejž se v podledních deseti letech naučil maďarský lid nenávidět. Nedoje k velkým změnám. Neřekl nic o Nagéově budoucnosti. Nic o studentských požadavcích, nebylo žádné zmínky o sovětském vojsku. Utisk, více práce a bída, jako dříve, to byly náznaky jeho řeči. A pak se začaly události vyvíjet. Gerő řekl, že UV Komunistické strany byl svolán na 31. října. O dvě hodiny později bylo oznámeno, že již zasedal. Ve středu ráno, ve 3 hodiny 30 minut oznámil budapešťský rozhlas

že vláda zakázala všechna veřejná shromáždění a že nařídila ozbrojeným silám ,aby udržovaly pořádek. Zatím však v nočních hodinách u úterý na středu došlo k prvým ozbrojeným srážkám mezi demonstranty a tajnou policií. Podle zpráv očitých svědků kteří přibyli do Rakouska ,obklíčil pozdě večer velký dav mladých lidí a dělníků budovu budapešťského rozhlasu ,jež byla obsazena obvyklou stráží tajné policie. Na pomoc policii byly vyslány tanky maďarské armády avšak sotva tanky dorazily na místo ,jejich velitel se rozhodl připojit se k demonstrantům. Aby se vyhnuli krveprolití ,rozhodl se společně s jiným důstojníkem odebrat se k důstojníkům tajné policie ,ovládající budovu rozhlasu a vyjednávat o převzetí. Když se oba důstojníci armády přiblížili k budově ,byli zastřeleni tajnou policií. To bylo pro demonstranty posílené armádou signálem k útoku na budovu. Povstání začalo.

V 07,13 bylo oznámeno, že Imre Nagy byl jmenován předsedou vlády a Gerö potvrzen v úřadu prvního tajemníka strany. V 07,45 sdělil budapešťský rozhlas ,že ministrská rada vyhlásila stanné právo a v 08,00 hodin slyšel maďarský lid ,že vláda se dovolává Varšavské smlouvy a přivolała sovětská vojska aby pomohla obnovit pořádek. Ve skutečnosti v uverejněném textu Varšavské smlouvy není o tom žádného ustanovení. Zatím pocity desítek milionů Maďarů ,potlačované po deset let ,vyústili v otevřenou revoltu. Dav ,o němž se praví ,že čítal 100.000 osob včetně důstojníků armády ,pochodoval v sevřeném útvaru na Stalinovo náměstí poblíž městského soudu. Okolo krku Stalinovy sochy byly položeny provazy a rumpálů z nákladních automobilů se použilo k pokusu svrhnout sochu. Stalin však nechtěl s sebou hnout. Nakonec roztrhali jeho kolena svářecími aparáty.

Všude šli demonstrovat v Budapešti dělníci ,studenti a tisíce prostých občanů ,ale tentokrát nejen proti sovětskému panství ale proti komunismu vůbec. V půl páté ráno přihněly první ruské tanky do budapešťských ulic. V 08,20 hod. vyhlásilo ministerstvo vnitra ,že zákaz vycházet na ulice bude prodloužen až do 13 hodin. v 11.09 vysílal budapešťský rozhlas první prohlášení předsedy Nagě ,slibující ,že osoby ,jež složí své zbraně do 13 hodin ,nebudou postaveny před vojenský soud. V pozadí bylo slyšet výkřiky a za rozhlasové řeči předsedy vlády se střílelo.

Zatím se rozšířily potyčky až na ostrov Svaté Markety a na horu Gelért ,kde byla do vzduchu vyhozena Sověty inspirovaná socha osvobození. Do té doby se připojila k akcím k akcím i některá z hornických středisek mimo Budapešť ,jako Salgotraian ,Peez a jiné. Potom byly v budapešťském rozhlasu rychle po sobě vysílány projevy různých osobností a organizací ,nabádající k obnově pořádku. Síla ruských zbraní se počala pomalu uplatňovat v celém hlavním městě. Budapešťský rozhlas hlásil ve 12.01 hod ,že skupina bojující v ulici Radaj složila zbraně a jiné skupiny ,že vysílal předsedovi vlády Imre Nagovi vyjednávače. Několik minut před 13,00 hodinou vysílal budapešťský rozhlas dramatickou

výzvu. Zbývá jen několik minut ,než vstoupí v činnost stanné právo. Postavte své rozhlasové přijímače do oken , aby svedení bojovníci slyšeli ,že se dosud mohou vzdát. Jak se zdá, bylo však málo kapitulaci ,protože několik minut po 13,00 hod. byla časová lhůta pro odevzdání zbraní a ochranu před vojenským soudem prodloužena do 17,00 hodin. Avšak i v 19,00 hodin bylo z oznámení budapešťského rozhlasu zřejmé ,že boje dosud pokračují. Do města se přesunulo těžké ruské dělostřelectvo a tanky zatarasily cestu.

Pokud lze zjistit, je příznačné, že málo maďarských vojáků bojovalo proti povstalcům ,jestliže některí vůbec bojovali. Boje pokračovaly v mnoha částech Budapeště po celou noc. Nedalo se vzdorovat sovětským tankům a sovětským prudovým letadlům ,střílejícím do povstalců ,kteří drželi okolí parlamentní budovy. Pomalu a nevyhnuteLNě byl odpór překonán. Když však příliv revolty ustoupil pod tlakem ruských vojsk začalo se dnes ráno jevit,že těžké oběti Maďarska na životech a na majetku nebyly marné. V poledne oznámil budapešťský rozhlas že Gerö byl sesazen z ústředního vedení jako první tajemník a že jeho místo zaujal Kadár. Dnes odpoledne o půl třetí promluvil Imre Nagy znova rozhlasem k národu. Prohlásil, že jakmile skončí boje ,bude znova svolán parlament ,že bude předložen program pronikavých změn ,že vláda zahájí vyjednávání s vládou sovětskou na základě naprosté rovnosti a že bude žádat o odvolání sovětských vojsk z maďarské půdy. Povstání budapešťského lidu proti Rusům a proti komunismu tváří v tvář drtivé síle bylo hrdinským gestem.

Program oznámený Nagem ,tak odlišný od toho, který označil 48 hodin před tím předkládal Gerö ,je malou ukázkou jeho úspěchu. V těchto 48 hodinách lid změnil běh dějin.

Odešlo 27.

Alfr. Kavárek

BBC

Ze dne 25. října 1956.
21,15 hodin.

Josef Kosina k dělníkům a odborářům.

Nejnovější bouřlivé události jak v Polsku tak i v Maďarsku upoutaly opět pozornost světa na poměry ve vasalských státech. Prostá skutečnost, že poznanské povstání a revolta v Budapešti a ve Varšavě a zdá se také že v jiných městech Maďarska a Polska se vašem tisku a rozhlasu sotva zminují, ukazuje, že při nejmenším úředně komunisté nemají o ně žádný zájem a nebo, že si nepřejí o nich vědět. Reakce Československého komunistického tisku, byla až dosud hlavně nepřímá.

Včerejší úvodník v Rudém právu ukazuje však, že vaši vládci si plně uvědomují, jaký dosah v očích Moskvy má toto vasalské povstání. O samotných bouřlivých událostech vystupuje jasně několik okolnosti. Prosté lidé touží po větší dávce svobody a po lepším životě. Tato touha je tak mocná, že k komunisté považovali při nejmenším za nutné, aby alespoň předstírali že mají v úmyslu, byť i jen z části vyhovět požadavkům svých poddaných. Někdo to vypadá tak, jako by vlastenecké živly byly pod falešnými záminkami vylákány k činům. A přece se zdá, že dosáhli, alespoň pro tuhle chvíli jistých solidních úspěchů.

Uveřejnění, které učinili staří komunističtí vůdcové, jež se opět vrátili k moci, to jet jak Gomulka, tak i Nagy, vrohla šuji, že od nynějška budou jednat se Sávětským svazem jako rovný s rovny. Tím se při nejmenším dozvídá jedno, totiž, že až do nynějška tomu tak nebylo. Ačkoliv komunisté nikdy nevyneschali příležitost, když mohli mluvit o bratrských stytcích se Sovětským svazem. Je zřejmé, že nakonec tyto bratrské styky nebyly takového druhu, jaké jsou mezi bratry obvyklé. Všimněte si mili posluchači další zajímavé věci. Zatím co v Polsku a Maďarsku jsou bouře, v ostatních vasalských státech se nehne ani myš. Východní Německo je klidné, Československo je velmi klidné, nic se nehybá v Rumunsku, kde podle informací které mám, je chudoba mezi lidem úžasná a není známky žádného hnutí v Bulharsku.

Bylo snad víko pěkně poněkud více nadzvednuto záměrně v Maďarsku a Polsku? Aby se vyzkoušela skutečná nálada lidu? Je-li tomu tak, pak páni moskevští komunisté dostali odpověď, která je jasná a nedvoujsemyslná. Je tak jasná, že ačkoliv jsou to tvrdí lidé, musejí být překvapeni.

Bouřlivé události v těchto dvou státech ukázaly, že dostane-li lid nepatrnou příležitost, tak se ihned zvedne v naději, že se zbaví nenávíděného režimu. Lid Maďarska a Polska ukázal jasné vlastné jaké jsou jeho touhy. Lidé chtějí svobodu a chtějí nezávislost. V případě Polska při nejmenším podle mého mínění se opět projevila dábelská obratnost ruských manevrů po válce. Poláci jsou zásadně protisovětí a protiruští až do krajinosti. Jsou také protinámečtí a mají k tomu důvody. A nyní předpokládejme prosím, že Gomulka by opravdu hájil nezávislost Polska

ještě poněkud více, než do nynějška. Jen si představte, mili posluchači, jak rychle by sovětská leutky ve východním Německu začaly povykovat o německo-polských hranicích. A také je docela dobré možné, že Gomulka si to rezymší, než aby se rozešel se Sovětským svazem.

Kromě toho Gomulka je také dosud polský komunista, který se bojí všech nekomunistických Poláků, kteří chtějí skutečnou svobodu jak pro sebe tak pro svoji vlast.

Když toto vše říkám, mili posluchači, nemám naprosto nijak v myšlbu snížovat hrdinství těch bojovníků, kteří v posledních několika dnech položili životy jmenovitě v Maďarsku za věc svobody. Musím většinu ně myslet s nasmírnou vděčností.

A co v Československu? Včerejší úvodník v Rudém právu ukazuje, že komunisté se na jedné straně třesou a na druhé straně se snaží předstírat, že vlastně se doprovody nic nedělá. S ohledem na to, co jste slyšeli ve zprávách o bojích v Polsku a v pouličních bitvách v Budapešti, to zní velmi podivně když čtete ve včerejším Rudém právu, že prý síla společenství v socialistických zemích v jejich leninské cestě, v jejich jednotě a jejich smrknutosti, v tom, že kráčejí pevně v jednom říku, cestou ustavičného posilování a promlubování vzájemného bratrství, které je jedním z největších vítězství pokrokového lidstva v naší době. Potud citát. Zní to mili posluchači jako rouhání, dále pak praví tento úvodník Rudého práva, že prý společné socialistické cíle uskutečníme v našich vlastních československých podmínkách. A dále prý my, rozhodujeme v Československu.

Úvodníky, jako je tento jsou možné totiž v zemi, kde tisk a rozhlas jsou podrobeny přísné cenzuře. A kde je naprosto vyloučeno vše, co nesouhlasí s tím, co komunistický tisk a komunistický rozhlas říká. Komunisté se chvárají jednotou, pokrokem, lidskostí, láskou k lidu a nic z toho není pravidelné. Opravdu, opravdu se z nich stala spátečnická síla v moderním světě.

Slyšel jsem dnes, že maďarští povstalci podněcovali zástupy k boji tím, že jim přednášeli vlastenecké básně z minulého století. Opravdu jak strašlivě a podivně se situace opakuje. Byly to právě ruské pluky, které pomohly potlačit maďarskou revoluci proti Habsburkům uprostřed minulého století. Jsou to tentokráte opět ruské regimenty a ruské tanky, které potlačily další, dnešní maďarskou snahu dosáhnout svobody.